

SLOVENSKÝ NÁRODOPIS

4

XIV

VYDAVATEĽSTVO
SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED
BRATISLAVA 1966

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlíšené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com
www.cejsh.icm.edu.pl
www.ceeol.de
www.mla.org
www.ulrichsweb.com
www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

OBSAH

Ján Mjartan, Za prof. dr. Andrejom Melicherčikom — — — — —	501
Milada Kubová, Bibliografia prác prof. dr. A. Melicherčika — — — — —	503
Božena Filová, Filozoficko-metodologický seminár o vplyve industrializácie na súčasnú ľudovú kultúru — — — — —	506
Adam Pranda, K otázke vzniku oblastí ľudovej kultúry na Slovensku — — — — —	511
Andrej Melicherčík, Tradičné a netradičné v ľudovej kultúre — — — — —	563
Milan Leščák, Prispevok k metodike terénnego výskumu súčasného stavu folklóru —	570
Viera Gašparíková, Rozklad alebo krivolaký vývoj ľudových rozprávok? — — — — —	579
Lubica Drropová, K problematike národopisného výskumu súčasnosti — — — — —	594
Sonja Burlasová, K niektorým otázkam súčasnej piesňovej tvorby — — — — —	601
Mihael Markuš, Vplyv industrializácie na ľudovú kultúru v okolí Košíc — — — — —	605
Anna Kostková, Adaptácia robotníkov v priemysle pochádzajúcich z roľnohospodárskeho prostredia — — — — —	616
Sonja Kováčevičová, Zmeny sídelných typov, centier a dominánt dedín na Slovensku v posledných desaťročiach — — — — —	620
Ján Mjartan, Profesor Ján E. Koula 70-ročný — — — — —	650

BIBLIOGRAFIA

Milada Kubová, Bibliografia slovenskej etnografie a folkloristiky za rok 1964 — — — — —	651
Obsah 14. ročníka — — — — —	662

СОДЕРЖАНИЕ

Ян Мъяртан, В память проф. д-ра Андрея Мелихерчика — — — — —	501
Милада Кубова, Библиография работ проф. д-ра А. Мелихерчика — — — — —	503
Божена Филова, Философско-методологический семинар Института этнографии Словацкой академии наук, о влиянии индустриализации и о современной народной культуре — — — — —	506
Адам Пранда, К вопросу возникновения области народной культуры в Словакии —	511
Andrej Melicherčík, Традиционное и нетрадиционное в народной культуре —	563
Milan Leščák, Заметки по методике местных исследований настоящего положения фольклора — — — — —	570
Vera Gašparíkova, Разложение или же неправильное разглагление народных сказок? — — — — —	547
Любица Дроппова, К проблематике этнографических исследований современности	594
Sonja Burlasova, К некоторым вопросам современного песенного творчества —	601
Mihael Markuš, Влияние индустриализации на народную культуру — — — — —	605
Anna Kostkova, Приспособляемость рабочих в промышленности, происходящих из сельскохозяйственной среды — — — — —	616
Соня Kováčevičova, Перемена типа леселков, центров и доминантов деревень в Словакии в последних десятилетиях — — — — —	620
Ян Миртани, Юбилей проф. Яна Э. Коула — — — — —	650

БИБЛИОГРАФИЯ

Milada Kubová, Biographie der Arbeiten des Prof. Dr. A. Melicherčík za 1964 — — — — —	651
Содержание 14-го тома — — — — —	662

INHALT

Ján Mjartan, Prof. Dr. Andrej Melicherčík ist gestorben — — — — —	501
Milada Kubová, Bibliographie der Arbeiten des Prof. Dr. A. Melicherčík — — — — —	503
Božena Filová, Philosophisch-methodologischer Seminar über den Industrialisierungseinfluss und über die zeitgenössische Volkskultur — — — — —	506
Adam Pranda, Zur Frage der Entstehung der Volkskulturgebiete in der Slowakei —	511
Andrej Melicherčík, Das Traditionelle und Nichttraditionelle in der Volkskultur —	563
Milan Leščák, Beitrag zur Methodik der Terrainforschung des gegenwärtigen Folklorestandes — — — — —	570
Viera Gašparíkova, Zerfall oder krummlinige Entwicklung der Volkserzählungen? —	579
Lubica Drropová, Zur Problematik der ethnographischen Forschung der Gegenwart	594

ROZKLAD ALEBO KRIVOLAKÝ VÝVOJ ĽUDOVÝCH ROZPRÁVOK*

ZERFALL ODER KRUMMLINIGE ENTWICKLUNG DER FOLKSERZÄHLUNGEN

VIERA GAŠPARÍKOVÁ

Národopisný ústav SAV Bratislava

Požiadavku, že je nutné takmer v poslednej chvíli intenzívne zhromažďovať v teréne jednotlivé prejavy ľudovej kultúry, a teda zachraňovať všetko, čo sa ešte zachrániť dá, nekladieme len dnes alebo, lepšie povedané, v poslednom čase. Už romantickí zberatelia zdôrazňovali nutnosť takejto práce a zdalo sa im, že folklór snáď už v nasledujúcej generácii celkom určite zanikne; rovnaké úsilie sa objavilo pri zberateľskom ruchu okolo Národopisnej výstavy československej v roku 1895. Je tu však veľmi podstatný rozdiel. Zatiaľ, čo starší bádatelia nevedeli odhadnúť vývojové cesty ľudovej slovesnosti a boli presvedčení, že so starou generáciou všetko zanikne, stojíme dnes pred oveľa zložitejším problémom.

Dnes, v dôsledku prudkého civilizačného a technického pokroku, keď dochádza, alebo niekde už došlo, k porušeniu niekdajšej živnej pôdy, v ktorej folklórne skladby žili, objavuje sa pred našim zrakom obraz úplne iný:

Na jednej strane zanikajú rozprávačské priležitosti, kolektív poslucháčov sa redukuje, ďalej sa obmedzuje a zužuje vo svojom rozvrstvení (presun od dospeľých poslucháčov čím ďalej, tým viač k deťom, pochopiteľne nie pri všetkých rozprávkových druhoch), redukuje sa aj okruh rozprávok a vnútri jednej rozprávky aj jej rozsah (postup od zložitejšej výstavby k výstavbe jednoduchšej), stále zreteľnejšie sa strácajú zázračné fantastické prvky či už tým, že takáto skladba úplne upadne do zabudnutia, alebo tým, že dochádza k zreálneniu ideo-vej línie, ideového obsahu a k prechodu k rozprávkam, ktoré celkom splývajú s novelistickými, poprípade sa k nim výrazne prikláňajú.

Na druhej strane si však klasický rozprávkový repertoár niekde ešte udržiava svoju životnosť (životnosťou rozumiem relatívne intenzívne pretrvávanie, prežívanie, niekedy však už len dožívanie v ľudovom prostredí) v nezmenenej podobe, neporušuje sa, niekedy v ňom možno pozorovať i pokus o tvorivú invenciu v duchu tradičnej kompozície, ako aj po stránke formálnej, ba dokonca — ale to je už pomerne výnimočný zjav — možno hovoriť o tvorivom prístupe v rámci určitého folklórneho druhu (čo sa vzťahuje najmä na oblasť anekdot a humoristických rozprávani).¹

Takýto je zhruba výsledok nášho pozorovania súčasného stavu ľudového rozprávačského umenia. Teda úpadok až zánik — inokedy životnosť, tvorivá invenčia. Výsledok vyjadrený len veľmi všeobecne a vychádzajúci z domáciach pome-

* Prednesené na fiziologicko-metodologickom seminári NÚ SAV *O vplyve industrializácie na ľudovú kultúru* 8. III. 1966 v Smoleniciach.

¹ O ľudovej próze v súčasnosti porovnaj napríklad Oldřich Širovátko, *Der gegenwärtige Stand der tschechischen Volkserzählung*. Internationaler Kongress der Volkserzählungsforscher in Kiel und Kopenhagen (19. 8. — 29. 8. 1959), Berlin 1961, 470—474, a Jaromír Ječek, *Tschechische Volksmärchen*, Berlin 1961, 540—541.

rov, lebo v niektorých krajinách možno hovoriť už len o nivelačnom až zánikovom procese a ani ten neprebieha všade úplne rovnomerne, ale v súvislosti s vývojom celej štruktúry spoločnosti.

Celkovo možno povedať, že relatívne vďačné pole pôsobnosti má zberateľ-folklorista na Slovensku, hoci i tu v oblastiach ešte folklórne zachovalých, ku ktorým patrí okrem iných aj Gemer, nachádzame už tiež v určitých žánroch viac než markantné stopy rozkladu. A snáď teda práve preto, že k takému konštatovaniu dochádzame aj v oblastiach, kde skutočne možno ešte mnoho zaznamenať z folklórneho dedičstva, kladieme si predovšetkým otázku, či jednotlivé javy, s ktorými sa stretávame, sú dokladom rozkladného procesu, či svedectvom niečoho celkom odlišného, teda uchovávaním, konzervovaním pôvodného či staršieho stavu, ak nie priamo dôkazom ďalšieho života ľudovej prózy, schopného intenzívneho tvorenia.

Takáto otázka, na ktorú nevieme vždy dať uspokojivú odpoveď, sa s naliehavosťou vynára pri výskume výnimočných rozprávačských individualít, na ktoré sa európska folkloristika už mnoho desaťročí ako na nositeľov a tvorcov folklórnej tradície právom sústredzuje. S takýmito význačnými rozprávačmi som sa počas svojej výskumnej praxe stretla už neraz. V poslednom čase zaujal moju pozornosť 80-ročný Ján Králik z Čiernej Lehoty. Je informátorom, ktorý by vyžadoval všeobecné skúmanie — bolo by napríklad potrebné hovoriť o jeho hereckom, dramatickom prejave pri rozprávaní, hovoriť o jeho živote, o jeho záľubách, o jeho vzťahoch ako k prostrediu, v ktorom svoje rozprávky šíril a šíri, tak k iným stránkam ľudovej kultúry, ktoré by zaujímali nielen etnografov, ale predovšetkým hudobných folkloristov.² Pripomínam tieto momenty, i keď vo svojom príspevku chcem položiť dôraz na jednu zložku, ktorú považujem za najpodstatnejšiu — na text, a to ešte nie v celej šírke, ale len na závažné zložky tematickej výstavby.

Už pri prvých záznamoch rozprávok Jána Králika nám neunikne, že sa jeho texty vyznačujú relatívne značnou rozlohou, i keď samozrejme nie všetky, napríklad nie príbehy anekdotické a látky povesťové. Naproti nim zvlášť fantastické rozprávky, resp. rozprávky novelistické sú oveľa rozvetvenejšie. V čom spočíva táto rozvetvenosť? Zhruba možno povedať, že vo dvoch smeroch:

1. v prepracovanosti jednotlivých detailov či motívov, epizód,
2. v zložitosti dejovej výstavby.

Ako bolo naznačené už na začiatku, nie je tento spôsob „rozvetvenosti sujetu“ príznačný pre súčasný stav ľudovej prózy. Sme naopak svedkami toho, že rozprávky strácajú na svojej kvantite, že sa stále skracujú, že rozprávač mnohokrát sice na nič z hľadiska sujetu ako takého nezabudne, ale podá jednoducho len sujetovú skratku, obsah, regest rozprávky. V súčasnom rozprávačskom umení sa prejavuje silne snaha po ekonomickom, úspornom vyjadrení, mnohokrát ide, možno povedať, až o akúsi folklórnu elipsu. To je však len jedna stránka veci.

² Tieto stránky bude ilustrovať populárno-vedecký film pripravený v spolupráci Národopisného ústavu SAV a Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV.

Úsilie o zhustenú skratku nemusí byť vždy výrazom poklesu, prípadne úpadku rozprávačského umenia. Môže byť i dokladom vývoja v rozprávačkom takzvanom literárnom štýle. Upozornil na to už Kurt Ranke v úvode k vydaniu šlezicko-holštýnskych rozprávok. Na základe textov zaznamenaných v rozpäti niekoľkých desaťročí u jedného rozprávača mohol sledovať, ako sa celkový štýl menil, a dôjsť k záverom, že rozprávač sa postupne usiloval o skratkovitejšiu formu, o zhustenejší prejav, o skladbu vyznačujúcu sa v zhode s celkovou folklórrou poetikou snahou o takzvanú čistú epiku, ktorou vlastne folklórna próza je, alebo má byť. Avšak Kurt Ranke konštatoval i niečo iného, úplne opačného, vývoj smerom k epickej širke. Ako rastie rozprávačská erudícia, rastie aj tvorivá invencia, rastie rozprávačova záľuba vo vymýšľaní detailov, či už táto záľuba vzniká v ňom samom, alebo je vyvolaná zvonku³ — aby rozprávač upútal svojich poslucháčov retardovaním dej a napol ich pozornosť a aby sa pred nimi ukázal ako majster slova, ktorého si poslucháči cenia podľa toho, čo dokáže z celkove nie zložitého sujetu urobiť, ako dlho vie rozprávať. Ako ukazujú skúsenosti naše i v zahraničí,⁴ je toto, možno povedať, kvantitatívne kritérium, podľa ktorého sa hodnotí rozprávačské umenie, u všetkých poslucháčov rovnaké, lebo chcú počuť dlhý príbeh.

Nemali sme sice možnosť sledovať Jána Králika ako interpréta Ľudových rozprávok už prv. Poznáme len konečnú podobu jeho rozprávok — jeho pomerne široko rozvetvený rozprávkový štýl, ktorý majú jeho poslucháči radi a ku ktorému svoj vzťah vyjadril on sám slovami, že krátka rozprávka nestojí zanič, lebo Ľudia radi počúvajú len dlhé rozprávky, a preto on sám sem-tam niečo pridáva, aby rozprávka bola dlhšia. Čím je vraj rozprávka dlhšia, tým je lepšia a krajšia.

Co je základom Králikovho rozvetveného rozprávačského štýlu?

Mohli by sme ho analyzovať na mnohých ukážkach z jeho rozprávačského fondu, pretože dosiaľ máme od neho zaznamenaných viac ako sto rozprávkových látok. Vyberám však úmyselne ukážku jedinú, v ktorej akoby sa kondenzovali všetky vlastnosti Králikovho slohu, a to rozprávku *Ako sa chlapec vyučil za zbojníka*.⁵

Zaujme nás tu najprv rozvetvená expozícia, úvodná formula, ktorá je pre svoju neobvyklú šírku pre Králika typická a v rôznych obmenách či formuláciach ju nájdeme aj v iných rozprávkach, či už fantastického alebo novelistického charakteru. Ďalej nás upúta bohatstvo dialógov, zvlášť na tom mieste, kde sa stretáva

³ Kurt R a n k e, *Schleswig — Holsteinische Volksmärchen I*, Kiel 1955, 7.

⁴ O schopnosti rozprávačov prefahoval ľuboľne rozprávkové látky, hlavne, aby sa zaviedli svojim poslucháčom, existuje bohatá literatúra. Uvádzame aspoň: Mark A s a d o w s k i j, *Eine sibirische Märchenerzählerin*, FFC 68, Helsinki 1926, 30—31. — Jurij S o k o l o w, *Le folklore russe*, Paris 1945, 227. — Reidar Th. C h r i s t i a n s e n, *Gaelic and Norse Folklore*; Folk Liv 1938, vol. 2, 326. — Séamus O'D u i l e a r g a, *The Gaelic Story-Teller. With some Notes on Gaelic Folk-Tales*. From the Proceedings of the British Academy. Vol. 31, London 1945, 21. — Stith T h o m p s o n, *Four Symposia on Folklore*, Bloomington 1953, 5. — Matthias Z e n d e r, *Volksmärchen und Schwänke aus der Westeifel*, Bonn 1935, 27. — Gottfried H e n s e n, *Sammlung und Auswertung volkstümlichen Erzählgutes*. Hessische Blätter für Volkskunde 43, r. 1952, 28—29. — Linda D é g h, *Märchen, Erzähler und Erzählgemeinschaft*, Berlin 1962, najmä 88—90, 207—209, 217, 227.

⁵ Variant tejto látky v podaní J. Králika uvádzame na záver príspevku.

zbojník s kráľom po vykonaní tej či onej úlohy. Tieto dialógy sú zároveň svedectvom, ako Králik svedomite dodržiava v duchu tradície loci communes. Časté sú u neho retardácie a zmysel pre drobnokresbu, ktoré uplatňuje na vhodných miestach v priebehu celého rozprávania, či už z toho dôvodu, aby upútal poslucháčov, alebo aby podal vysvetlenie, prípadne aby sa hromadením synonym úmyselne pohral so slovnou formuláciou, napríklad v pasáži, kde sa má zbojník po vyučení predstaviť kráľovi a kde matka sa obáva o jeho život.

Pred nami sa vynára otázka kvality, resp. otázka objektívneho hodnotenia rozprávky. Ktorý prejav je hodnotnejší? Úspornejší, či rozvetvenejší? Odpoveď nemôže byť v tomto prípade jednoznačná. Ak úspornosť dospeje až k podaniu jednoduchého obsahu, v regest, v ktorom už niet ani stopy po rozprávačskom umení, potom je takýto prejav dokladom úpadku. Ak si však podrží svoje pôsobenie — pôsobenie, ktoré je adekvátne zážitku z umeleckého diela —, prípadne ak ho ešte znásobi, potom dokumentuje, že rozklad či zánik ľudovej slovesnosti nie je lineárnu záležitosťou, ale že tu dochádza k akémusi návratu do starších čias, keď rozprávky sa ešte rozprávali v plnej intenzite a extenzite. Jedným slovom v skracovaní rozprávky môžeme vidieť defekty, ale i efekty, črty pozitívne i negatívne. A to isté možno povedať aj o predĺžovaní deja. Len tu je situácia trochu komplikovanejšia, lebo na jednej strane stojí hodnotenie zo strany poslucháčov a na druhej strane zo strany niekoho, kto stojí mimo poslucháčskeho kolektívu, v našom prípade folkloristu, ktorý mnohokrát — i keď to nie je vždy správne — posudzuje nie vždy adekvátne celý rozprávačov prejav, ale práve len textovú zložku. Keby sme jednostranne posudzovali a oceňovali rozprávku z hľadiska literárnovedného a neprihliadali k „hodnoteniu ľudovému“, tak by sme rozprávky rozvláčne, trvajúce v minulosti mnohokrát i viac hodín, ale pri živej interpretácii nie nezaujímavé, posudzovali ako nedokonalé. A predsa by nebolo nič nesprávnejšieho, ako hovoriť práve v starších etapách vývoja ľudovej prózy o markantných znakoch úpadku. Možno teda s určitým zjednodušením povedať: Rozvetvené rozprávkové podania, pôsobiace pri čítaní neraz monotónnosťou, fádnosťou, zdľhavosťou, sú v súlade s tradičnými rozprávačskými zvyklosťami a v súlade i so želaním a požiadavkami kladenými na dobrého rozprávača zo strany poslucháčov. Je však potrebné, aby bola zachovaná miera, a aby poslucháči boli stále — hoci i pomocou iných, mimojazykových prostriedkov — udržovaní v napäti.

A ako je to s motivickým a tematickým rozširovaním rozprávky? Dobrý rozprávač sa vždy vyznačoval tvorivými schopnosťami, ku ktorým prináležalo obohacovanie základného deja o nové obsahové prvky, prípadne spájanie niekoľkých rozprávkových typov v nový celok. Už v minulosti totiž dochádzalo k javu nazvanému afinita. Tento termín, známy z folkloristickej literatúry hlavne u Gyulu Ortutayho,⁶ uviedol aj dánsky bádateľ Laurits Bødker v nedávno

⁶ Gyula Ortutay, *Principles of Oral Transmission in Folk Culture*. Acta Ethnographica, zv. 8, r. 1959, 175—221. — Gyula Ortutay, *Begriff und Bedeutung der Affinität in der mündlichen Überlieferung*. Internationaler Kongress der Volkserzählungsforscher in Kiel und Kopenhagen, Berlin 1961, 247—252.

vydanom terminologickom slovníku.⁷ Afinita v podstate znamená príbuznosť látok medzi sebou, schopnosť príťahovať jednotlivé rozprávkové typy k sebe navzájom. Táto príbuznosť a vzájomné príťahovanie sú v mnohých prípadoch javom celkom všeobecným. Látka o hrdinovi, ktorý zabíja draka (AaTh 300), veľmi často sa spája s látkou o nevernej sestre (AaTh 315), látku o nevernej sestre býva rámcem a stredom rozprávania je typ o hrdinovi, ktorý zabíja draka, pričom toto spojenie niekedy tak dominuje, že u niektorých národov sa typ o nevernej sestre v svojej čistej podobe takmer nevyskytuje. Snáď ešte pevnejšie spojenie býva pri type o hrdinovi, ktorý zabíja draka, s látkou o bratoch-dvojníkoch, ktorá tiež predstavuje rozvetvený rámec — napr. Julian Krzyżanowski vo svojom katalógu hovorí len o tejto syntéze a typ o bratoch-dvojníkoch (AaTh 303) ako samostatný vôlebne neuvádza (pod týmto číslom zaraďuje látku v podstate inú).⁸ Oba tieto javy, zlučovanie s typom 300, sú typické i pre slovenskú ľudovú tradíciu, čomu nasvedčuje aj celé bohatstvo dosiaľ zaznamenaných rozprávkových variantov.⁹

Ale vráťme sa k nášmu rozprávačovi Jánovi Králikovi. Ako ukážky nám posúzia dve rozprávky z jeho repertoáru, z ktorých jednu sme už spomenuli: 1. *Ako sa chlapec vyučil za zbojníka*, zaznamenanú r. 1960, a 2. *Ako čert ukradol chudobnému človeku krajec chleba*, z r. 1965.

Prvá rozprávka, *Ako sa chlapec vyučil za zbojníka*, predstavuje naširoko vyzrozprávanú látku známu pod názvom *Šikovný zbojník*. Jej sujetová schéma z hľadiska medzinárodného katalógu AaTh je takáto: AaTh 1525 A + MI H 161 + porovn. AaTh 808 + 804 B + 1063 + 1084 + 1082 + porovn. 1036. Ak podrobíme rozprávku Jána Králka širšiemu skúmaniu, po porovnaní zistíme, že napriek tomu, že sa rozprávkový typ *Šikovný zbojník* (AaTh 1525) vyskytuje spravidla samostatne, dochádza v slovenskom rozprávkovom materiáli¹⁰ snáď ešte väčšou mierou než u južných, severných a východných susedov, u Maďarov, Poliakov i Ukrajincov, a tiež u Bielorusov a Rusov,¹¹ nielen k spojovaniu žánru novelistico-dobrodružného (podľa medzinárodného systému humoristického) s inými typmi, ale aj k presunu do iných rozprávkových žánrov: Objavujú sa tu najmarkantnejšie látky z cyklu rozprávok o hlúpom čertovi (AaTh 1063, 1084, 1082, 1036), avšak tiež zjavné stopy z prozaických legiend (AaTh 808, 804 B), a dokonca motív poznania osoby medzi navzájom podobnými druhami za pomoci vopred prezradeného znaku (MI H 161), charakteristický zvlášť pre rozprávky fantastické (AaTh 313, porovn. napr. tiež 554).

Druhá rozprávka, *Ako čert ukradol chudobnému človeku krajec chleba*, je

⁷ Laurits Bødker, *Folk Literature*, Copenhagen 1965.

⁸ Julian Krzyżanowski, *Polska bajka ludowa w układzie systematycznym* I, Wrocław—Warszawa—Kraków 1962.

⁹ Jiří Polívka, *Súpis slovenských rozprávok* I, Turč. Sv. Martin 1923, 202 n.

¹⁰ Pozri tiež Jiří Polívka, e. d. IV, Turč. Sv. Martin, 1930, 290—291, 293.

¹¹ János Berze Nagy, *Magyar népmesetípusok* II, Pécs 1957, typ 1525 A D. — Julian Krzyżanowski, e. d. II, Wrocław—Warszawa—Kraków 1963, varianty hlavne pod č. 1525 A. — Johannes Boltze — Georg Polívka, *Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm* III, Leipzig 1918, 383—386.

známa pod názvom *Cert slúži*. Jej sujetová schéma z hľadiska medzinárodného katalógu AaTh je: 810 A + 1358 A + 1359 B.

Z hľadiska afinity ide pri uvedených ukážkach zhruba o dve skupiny:

1. V prípade spojenia typu AaTh 1525 A + MI H 161 + porovn. AaTh 808 + 804 B + 1063 + 1084 + 1082 + porovn. 1036 ide o jav v rozprávkovom materiále slovenskom podobne ako u Maďarov a niektorých slovanských národov častý, a nie o osobný prínos samého rozprávača.
2. V prípade spojenia typu 810 A + 1358 A + 1359 B treba vidieť — pretože pre toto spojenie nepoznáme z domácej ani z medzinárodnej folklórnej literatúry obdobu — individuálnu invenciu rozprávačovu.

Keby sme chceli afinitu pozorovať zo stanoviska kvantitatívneho, t. j. podľa toho, koľko z toho, či onoho typu, ktorý sa spájal s iným, zostalo a koľko z neho odpadlo, potom by sme na Králikovom podaní mohli rozlišovať asi tri stupne:

1. afinitu aditívnu, keď dochádza k prostému zlúčeniu dvoch alebo i viacerých látok, pričom oba typy ako celok zostali zachované, nijako neboli redukované,
2. afinitu v podobe kontaminácie, keď prvky, ktoré by boli nezlučiteľné, nutne museli vypadnúť a keď teda nedošlo k spojeniu látok celkom bez zvyšku,
3. afinitu v podobe ohlasu, keď z druhého typu prešla k základnému len malá časť, napr. jeden z motívov či len určitý obraz bez dejovej výstavby.

V týchto súvislostiach je zaujímavé, aký útvar z hľadiska hodnoty afinitou vzniká. Je to útvar dokonalejší? Znovu nemôžeme na otázku odpovedať jednoznačne, i keď by sa na prvý pohľad zdalo, že komplikovanejšou výstavbou vzniká rozprávka zaujímavejšia a cennejšia — aspoň z hľadiska poslucháčov. Ale niekedy môže ísť aj o pravý opak. Mohlo by sa to pozorovať aj v prípade druhej spomenutej Králikovej rozprávky *Ako cert ukradol chudobnému človeku kraje chleba*. Spojenie legendárneho typu 810 A (základná látka o kajúcom čertovi) s typom humoristickým 1358 A (záletník považovaný za čerta) bolo celkom plynulé, pri spojení ďalšieho typu 1359 B (drastické potrestanie záletníka) sa u rozprávača objavili akoby rozpaky, lebo sám pobadal, že nadviazanie nebolo celkom organické. Slovom, afinita či rozhodnutie spojiť navzájom dve alebo viaceré látky môže byť i dokladom určitého úpadku. Výstavba sa sice stane komplikovanejšou, ale nemožno vždy tvrdiť, že celkové podanie tým získa.¹²

Čo z toho všetkého vyplýva? Pri hodnotení, či vznikne zákonitosťou afinity skladba lepšia alebo horšia, je rozhodujúce, či sa navzájom zlučujú látky, ktoré sú si naozaj nejakým spôsobom blízke (myslím po stránke obsahovej, ideovej, niekedy i žánrovej) a či sa rozprávačovi podarí vytvoriť útvar organický, plynulý. Ak sa pozrieme teraz na spomenuté rozprávky Jána Králika, uvidíme, že naša odpoveď na otázku, či rozprávač podal útvar úpadkový alebo taký, ktorý by mohol korešpondovať so skladbami klasickými, bude mať dve stránky: Pokiaľ išlo o prvú rozprávku, tu nadviazal rozprávač na všeobecné zvyklosti a predložil útvar organický. Pri druhej rozprávke nešlo o spojenie organické a navyše sa tu pociťuje určitý predel, ktorý zarazi už na prvé počutie a ktorý ruší.

¹² Antonín Satke, *Rozklad pohádky pôvodne zmenenou sújetovou stavbou*. Radostná země, roč. 9, 1959, 67–79.

Inými slovami, uvedené rozprávky nášho rozprávača ukazujú na polaritu, ktorá vzniká pri naťahovaní deja do šírky a do dĺžky. Polaritu, v ktorej sa zračia dve protichodné tendencie: na jednej strane úpadok, rozklad, zánik pôvodného rozprávačského majstrovstva aj u najlepších súčasných rozprávačov, na druhej strane úsilie o zachovanie pôvodného stavu, úsilie vrátiť skladbu pre jej vyspelosť niekam do minulosti, keď umenie prednesu bolo ešte vyspelejšie.

Avšak s tým všetkým súvisí ešte niečo iného, širšieho. To, čo už bolo povedané na začiatku. Rozklad a uchovávanie či rozvíjanie ľudovej tradície sa prejavuje nielen pri otázkach rozsiahlosťi a skratkovitosti rozprávky, ale aj vo všetkých ďalších zložkách, na ktoré sme v úvode poukázali. Túto polaritu starší bádatelia nevideli. My sa ju sice snažíme rozpoznať, ale do všetkých zákrut ju nemôžeme zistiť, lebo nemôžeme tvrdiť, že ani v našej súčasnosti nie sú podmienky pre vznik výraznej rozprávačskej individuality, a tiež preto nie, že táto polarita neprebieha rovnako ani v okruhu jednej rozprávky, ako tomu nasvedčuje druhý uvedený príklad z rozprávkového repertoáru Jána Králika. Ak napriek tomu tvrdíme, že sme dnes svedkami rozkladu či zániku ľudovej prozaickej tradície, potom nechceme vyslovovať prognózu absolútne presnú a vynášať proroctvá, že trebárs za dve-tri desaťročia ľudová prozaická tradícia aspoň v najklasickejších žánroch celkom určite zanikne.

AKO SA CHLAPEC VYUČIL ZA ZBOJNÍKA

Zašnem tak, ako se rozpráva pripovetka.

Gde bulo, tam bulo, len bulo voľadče, chodil knaz s rechtorom pýtať po kuľadče.

Gde bulo, tam bulo, v sedemdesätej sedmej krajiňe, gde se piások ľal a voda se sypala z jednoho mecha, alebo se voda ľala a piások se sypal, ta to bulo šitko jedno.

Bula tam rás jedna mat a mala jednoho chlapca. No chlapcu už bolo ak tak dvanásť rokov a ona ako dovica s tým chlapcom se ťelijak živila. Vera jej ťažko bolo v takých časoch ako bolo dakody; nebolo tak možno hovet ako dneská. Tak jeden rás se namyslela, ket už mal chlapca dvanásť rokov, že ho dá dagde za učňa. Ale že gde ho má dať, takto premýšľala zadlúho. No ale jeden raz keď už prišlo ku tomu, dáke otrubenie postruhníky napekla, pobrali se a tajšli dáke remeslo mu hledat, lebo službo, lebo čo se trafi, lebo remeslo. Tak ket už odišli z ich dediny het, ale mesto bolo ešte tež daleko, prišli oni do jednych huor. A f tych horoch zatárali se za takýma neznámyma cestami, že prišla len na jeden chodničok a ten chodničok ju došikoval ku jednej studienke. Tam pri tej studienke si zložili batoštek čo mali pri sebe s jedením a že si tam zajedia a zapijú s tej vody.

Ket už se dali do jedena, najedno ide jeden chlap s vedrom od boku za tým chodníkom. A pride ku tej studienke. Pekne se poklonil tej žene s tým chlapcom:

„Dobrý deň vinšujem!“

„Pánbo daj dobrý deň!“

A pýta se jé:

„Ženo boža, čo vy tu robite f týchto horách? Gde ste se tu vzali? Vy neviete čo je tu. Tu sú zbojnícke hory. Ket vás tu dagde ulapia zbojníci, ta vás zabijú. A de se tu tärete?“
A on práve bul zbojník, sám spomedzi dvanásť zbojníkov. Bula im potrebná voda, gde mali tie chalúpky porobené, tak on bul pre vodu.

A ďalej se opýtal:

„Gdejdete s tým chlapcom, rospovecť mi, ale čistú pravdu.“

Ta žena mu povedá:

„Prítel muoj dobrý, viete, čo vám poviem. Ja som chudobná dovica a tomuto muojmu chlapcovovi je už dvanásť rokov. Tak tohto chlapca vedem dagde do mesta, ale somi poblúdila cestu. Vedem ho na nejaké remeslo, aby se dačo naučil. Aby mi neostal chlapec zaostály, aby se dáke remeslo naučil. Už čo se naučí, to bude. Lebo ja ho doma nevyučím ništ, lebo ja sama ništ neviem len roľnícku prácu koło hospodárstva.“

A ten zbojník zrazu žene povedá:

„Viete čo? Podte so mnou. Ja vám ho zoberem na remeslo. A budete vidieť, že bude dobrý majster z neho!“

„No dobre!“

Žena se pobalila a išla ku zbojníkom, tam, gde ju on odšikoval.

Pridu oni do tej chyži gde oni bývali. Keď zbojníci oblokami videli, že k nim ide zbojník s jednou ženou a chlapcom, tak fšeci išli vonká, čo je, čo se stálo, a hned s puškami. Ale ten zbojník povedá:

„Dajte pokoj, budemo se s nou rozprávat, mne už z väčšeho povedala o veci, tak nám povie aj ďalej.“ Pravdaže, ona se aj bála, lebo myslela, že ju smrť čaká. No, ale jej nezrobili ništ, vzali jej chlapca na remeslo a povedali jej, že o dvanásť rokov si môže prísť pre neho. Ale skorej ni. A na to samie mesto, gde je aj teráz. Potrafi, lebo tam sú také znaky. No a s týmto, ket už chlapca odovzdala zbojníkom za učňa, tak zbojníci buli radi, že ho malí, takieho šikovného chlapca, že im bude pomáhať kolo domu, drevo, vodu nosiť a jedno druhé a popri tom ho už aj učili to remeslo, čo aj oni vedeli. A tej matke dali telo peňáze, čo jej do jej smrti stačilo, nebulo jej treba robit.

No tak pomály chlapec žil pri zbojníkoch.

Keď už prešlo dvanásť rokov, chlapec vyrosnul na chlapa, ta tej matke prišlo do rozumu, že by rada išť tam, gde toho chlapca dala za učňa. Či bude z toho dačo, lebo ni.

Ket už ona bola prišla do tých hor, tak zase išol jeden zbojník na vodu, a to bul jej syn. Akurát ulahodila na jeden den aj na tú hodinu, ket se obidva zišli pri tej samej studienke. Syn si mater poznať, že je to ona, ale ona jeho nepoznala, lebo chlap vyrosnul veľiký, hrubý, bajúzy, ale se ani nezasmial ani ništ.

A ona se mu poklonila a on jé. A spýtal sa ju:

„Co tu,“ povedá, „robíte, babo? De se tu tárete? Tu dagde vás zbojníci najdu, ta vás zabijú.“

No tak voľky-nevoľky povedá:

„Ta už poručeno bohu, tu som! Gdeže chodím a čo hladám? Dakody, je tomu dvanásť rokov, čo som práve pri této studienke bola. Sla som so synkom dvanásročným, viedla som ho na remeslo tam a tam do mesta.“

„No,“ povedá, „dobre, ta ja o tom kus viem, ta ja vám dačo poviem. Té zbojníci sú tu. Ale vy vás syna nebudete poznat, lebo on je vyrošnutý chlap, ale já vám dám rady ak ho máte poznat. My budemo oblečení fšeci v rovnošate ak jeden. A vás syn bude stáť na levé strane od kraja tretí. Ta viete čo? Ja vásmu synovi dám na vedomie, aby vám dal znak, tak levým bajúzom kívne. Tak, kerý z tých dvanásť zbojníkov levým bajúzom kívne, to bude vás syn. Rozumiete?“

„Rozumiem!“

„No tak tedy pomo!“

No ale on odišol a povedal:

„Vy nejdite teraz za mnó, prite len o dva hodiny, aby tamtých nenapadlo, že my smo se rozprávali!“

Ta ona tam šekala a ket už myslela, že sú dve hodiny, ta se pobrala a išla. Tak prišla pekne za tým chodníkom ku tej chate, gde bývali zbojníci a poklonila se im. Zbojníci ju tam vitali a pouciili ju. A ten, čo im bul ako zbojnický kapitán, ta jej povedá:

„Vás syn je tu medzi nami. Ket ho budete poznat, tak vám ho vydáme, ale jak ho nebudete poznat, tak zostane tu.“

„Dobre, sprobujem, či budem poznat, lebo ni.“

Fšeci zbojníci se poobliekali do rovnošaty, vyšli vonká, postávali po gangu a ona chodi popre nich sem a tam. Hledí im do očí, divá se, ale ani jeden se je nepozdával. Ket už išla tretíkrát na levú stranu, tak vtedy kívnuł jeden z nich levým bajúzom. Ale ona nezradila hned, že je to on, ale se motala ešte sem a tam a najedno povedá:

„Našitko se mi zdá, že toto je von. Doista je on.“

Potom vystúpil ten kapitán a je povedal:

„Je on?“

„On je!“

„No basom ti boha aj so starou babou, ale si se mu dobre do očí prizrela, ket ho ešče aj teráz poznás. Jaký znak má,“ povedá, „ma sebe?“

„Ta,“ povedá, „nič len to, že se mu vidím v očoch.“

Ta jej on povedá:

„No ale aj druhýmu se vidíte? A šakovak ju tam zakrúcali.

Ale ona vždy len tvrdila, že je on.

„Ta ket von, ta,“ povedá, „dobre. Tak si ho budete bráť domov.“

Dali im penáze na cestu, čo tam tolké roky robil, ta ket prišli domov už nebiedili, ale žili si po pánsky.

Ak si žili, tak si žili.

A tam bolo také mesto, ako poviemo v Rakúsku bula Vieden a v tom meste býval kráľ. Jaký kráľ bul neviem, lebo ja som tam nebúl, len teľo viem, že bul kráľ. A tá dedina, de oni žili bola blízko toho mesta.

Prešiel aj rok a ľudia rozprávali, že ten a ten chlapec se učil dajakému remeslu, ale že nijaké remeslo nerobi a pritom že s materou dobre žije, že šitko má ēo mu treba. Z reči do reči a tak najedno se to dostalo až pred krála, že buł na remesle, ale že nikto nevie na akom. A tak si kráľ namyslel a dal ho zavolať pred sebe.

Ket se syn vrátil zdakad'e domô, mat mu podala písмо do ruky.

„No“, povedá, „syn môj, tu ti prišlo z kráľovskej tábli — to tak kedysi menovali kráľovská tábla — písмо od krála, aby si se na ten a ten den dostavil osobne pred samého krála.“

Mat se rozplakala, ale syn si písмо prečítať a tak povedá:

„Dobre mama, neplačte a nebojte sa vy nič. Ni len“, povedá, „pojdem pred krála, ale pojdem aj pred ďábla, mne je to ĥe jedno, len vy nemajte strach!“

Ale mat zase:

„On te bude vizitovať, on te bude inkvizírovať, on tebe bude spytovať, de si ty buł na tom remesle, šva druhia. Ty budeš muset toto povedať a potom te obesť.“

„Ale nebojte se marmko, nič se mi nastane!“

Prišol den, kedy se mal ustanoviť pred krála. Prišol a pekne se pozdravil:

„Dobrý den, najjasnejší králi!“

„Dobrý deň,“ povedá kráľ.

„Som tot a tot človek a na vaše požiadanie som se vám predstaviu.“

„Hej, to si ty? A ako se volás?“

Povedau si meno.

„Ty si bu na tom učnovstve dagde?“

„Ano, bu som.“

„No pot tot do chyži, budeš mi rozprávať to tvoje učnovstvo, gđe si ty to bul.“

„No dobre. Vojšli do chyži, posadili se tak jeden proti druhému a kráľ se ho spytovał.

„No“, povedá, „ta mi teraz rozprávaj, ale len čistú praudu, tak ako je. Lebo, ket nebudeš rozprávať praudu, tak mne už neuješ.“

Vojaci už boli pripraveni pri dverách, aby dákym spôsobom neuješol.

A chlapec tak povedá:

„Najjasnejší králi, ja vám budem šitko rozprávati, lebo ja som mojmú remeslu ní vina a ani moja matka je ni vina. Stála se taká náhoda, že mne moja matka musela nahat pri zbojníckom remesle, lebo by ju boli zbojníci zabili, alebo nás obidvoch. Ta ja som se učil kradnúť. A vyučil som se dobre a šikovne kradnúť. Viem ukrahnúť šitko, čo vám len duša zažiada.“

„No, ked je to tak, že si ty taký majster, že môžeš hoc čo ukrahnúť a hoci skadiaľ, tak ti ja dám úlohu, ale prídeš za mnou stedy a stedy. Teráz dostaneš obed a chod domô. Potom prídeš a ukradneš, čo ti rozkážem.“

V ten den prišol chlapec do mesta a predstaviu se pred krála.

„Najjasnejší králi, na vašu žiadost som tu.“

„Dobre“, povedá kráľ, „ket si tu. Dneska večer ti dám jednu úlohu. Ja mám v mojom dvore troch psoch. Ket tých troch psoch ukradneš z toho dvora a nikte te neulapí, dostaneš veľkú odmenu. Dostaneš sto zlatých dukátov za každého psa!“

„Dobre“, povedá chlapec. A odobral se do mesta, lebo do večera že má volno. A že navečer príde tých psov ukrahnúť.

V meste v obchode si kúpil také tri mocné plátené mechy, zošiu na jeden mech, aby nemal s troma mechmi robotu. Prišol k zahrade a tam bula jedna taká malá kapura, ale to bolo dosť ďaleko od dvora. Takou malou pilkou vypílil okrúhlú dieru na vrátoch a ten mech priložiu k tej dieri. A jak už to mau pripraveno tak čakau. Ket psi zbadali, že tam čosi búcha pri tých vrátoch, poskákali gu nim a tou dierou ſeci poskákali do toho mecha. On zaviazau mech ſpagáto, prehodiu cez plece a hybaj aj zo psí. Tajšol za mesto a až do rána tam prečkal. Ráno psov odložil, aby ich nikto nenajšol a išol pred krála. Ale kráľ už medzitým vyšol do dvora, pískal na psó, ale psó nít. Chodi po dvore sem a tam, hledá, ale šitko prázdro. A najedno prišol on sám pred krála.

„Dobrý den, najjasnejší králi!“

„Dobrý deň. Vitaj!“

„Dakujem.“

„Nuž si ukrahnul psó?“

„Ukrahnul.“

„A gđe sú?“

„Tam sú von za mestom.“

„Ta chot po nich!“

Tajšol po nich a priniesol do dvora. Ukázal mech a psi vyšli z mecha von.

„No“, povedá, „darme si nepovedáu, že si se dobré remeslo naučiu, ale je prauda, že ho znáš.“

A vyplatiu mu sto dukátov za každého psa ako bu slúbiu.

Ale po tomto mu zas povedá kráľ:

„Vieš čo? Už ani het nejdi, zostan tu dagde v meste. Dostaneš druhú úlohu. Ja mám

jednoho koňa, čo se na nom nosím a ty mi toho kona ukradneš. Ak to urobiš dostaneš sto dukátó, ak nie, budeš o hlavu kračí!“

No dobre. Prišol večer a s krádom se rozdelili.

Zbojník si oblekol také žobrácke šaty na sebe a prišol ku královskej bráne. A tu vidi, že tam samí vojaci s puškami. Jeden sedel na koni, jeden trímal kona za uzdu, jeden vo dveroch stál združkáť, jeden zvonkáť. A keď toto videl tak povedá žobrák:

„Dobrý večer páni vojáci!“

„Dobrý večer.“

A ďalej se im takto prihovára:

„A, keby ste buli tak dobri, páni vojáci, už som celie mesto schodiu, zapozdiu som za vidna do mesta prísť, z daleké cesty idem, ta je už tma a chceu by som nocľah. Budte tak dobri, hoci len tu pri vás na dvore ma prenocojuťe. Aspon kot by dišť prišol, že by som nemoknul. Ta me puste kus do dvora!“

„Ta, hybaťe,“ povedali vojaci. „A dákmu pripovietku budete nám rozprávať?“

„Hej, keď chcete, budem vám rozprávať.“

Jeden z tých vojakov tak povedá:

„Pustmo ho, má príst tot zbojník kona ukradnút, aspon nezaspíme!“

Pustili ho do dvora a žobrák začal rozprávať pripovietku. A ak rozpráva, len najedno vybere sklenišku z vaški a priloží si k ústam. Ale nepiu, on si to len po brade dolu pustiu. A potom podáva aj vojakom:

„Nate aj vy, zaslúžite, ste vojáci, máte málo platu a nemáte si zaš kúpiť, vypíte si! Ja si fše zo sebou nosím.“

Jeden se napiu, dau druhemu a potom i ostatným. Ale nestačili ani sklenišku dopit a už hned si polihali. Ak si lehli, išol ku maštalni.

„Dobrý večer vinšujem, páni vojáci. Či by ste ma neprenocovali? Ti vaši kamaráti sú na bráne vonká, ta mi povedali, že by som šol do stajne dnu, lebo že by som zamrzou, keď je tam zima.“

„No, povedajú, keď ste už prišli, ta ostante, ale budete nám pripovietku rozprávať, aby smo nepodriemali?“

„Budem vám, nebojte se ništ.“

Ta ho tam uložili na slamu.

„Ale kým zašnem rozprávať, idem si zavešerat, bo som lačný.“

„Len si zajecte a potom nám rozprávajte, aby smo nepodriemali, lebo má príst jeden zbojník kona ukradnút, aby smo nepospali dák.“

„Nebojte se ništ, nezaspíte, ja vám budem do rána furt rozprávať. Ja vám nedám spat.“

A potom zas zal tú sklenišku a zas priložil k ústam. On to už mal pripraveno takú osplivú vec. Musel to buť dákky ópium.

No dobre.

A potom hovorí jednomu:

„Napíte sa aj vy!“

Napil se jeden, napil se i druhý a potom fšeci dookola. Chyba začnú chlapí ľahať. Vo dveroch hnet si ľahli na zem a už chrápali. Aj ten z kona spadnuv. Keď už bolo šitko hotovo odpásal kona, vydiedol ho zo stajni do dvora. A tam bula taká trlica, čo ženy na tom treli dako dy konope aj ľan. To tú trlicu postavil tam, gde bul ten kon, ulapiu ju na motúz a toho vojaka, čo sedel na koni, posadil na tú trlicu. Ostatných poukladal spiacich ku konovi.

Kráľ ráno stane, ide ku maštalni, vojaci spia. Hledí, na bráne, na kapure tiež spia. Zachytíl bikaček a po vojakoch ak bije tak bije.

„Porazilo vás“, povedá, „čo tak zdochýnate?“

Íde do stajne aj tam zdochýnajú. Fšeci ako jeden a tam trlica a na trlici vojak.

„Hm“, povedá, „bodaj ťa aj so zbojníkom. Preci je len dobrý zbojník!“

Ale zbojník to už mal tak narušené, že keď ukradne, aby zase ráno prišol.

Prišol ráno zbojník.

„Dobré ráno, najjasnejší králi.“

„Dobré ráno. No čo je, či si ukradnul kona?“

„Ukradnul.“

„A gde je?“

„Hja“, povedá, „pase se na lúke.“

No, ta chot pre neho!“

„Sol pre kona, sednul nan a prišol na nom do dvora.

„No“, povedá, „tu je. Či je on?“

„On,“ odpovedá kráľ, „ale hybať dnu na frištek, idemo si zajest, vypít a dostaneš svoju odmenu sto dukátó.“

Ale po tomto mu zase dal veľkú úlohu. Nakázal mu, aby na večer, keď bude jeho žena spat, ukradou je prsten z palca. že keď tot prsten ukradne, že zase dostane sto dukátó, ale že keď ho neukradne, že bude o hlavu kračí.

Po tomto se rozejšli a zbojník si chodil po slebode gde kade.

Prejšol deň a prišol večer. A zbojník se zase dostavil do královského dvora.

Ale kráľ medzitým porobil prípravy. Pripravil si pušku, že keď zbojník príde, ta ho otstrelí.

Ale zbojník čo zrobil. Práve v tom meste zomrel jeden človek a bu položený v mŕnicu na cintoríne. On toho človeka vzal a vojšol do dvora. Na stráž pustil spánok, stráž odspala a tak prišol pod králov oblok. Toho mŕtvho človeka ulapil za nohy a nadvíhal ho hore do obloka.

Ket kráľ videl, že tam se dakto prizerá oblokom, tak si namyslel, že doista to bude tot zbojník, zau pušku a streliu do neho. Zlodej pustil mŕtvho, do kerýho streli kráľ, na zem. Ket kráľ počul, že čosi buchlo, tak si myslal, že streliu do toho zbojníka a že to mŕtvy zbojník spadou na zem. Ale zbojník se medzitým ukryl. Ftedy kráľ povedá žene:

„Ženo, vieš čo, ja toho mŕtvho zbojníka idem odpratat, idem vykopat do zahrady jamu a zahrebem ho do tej jamy, lebo tak nemože byť. Nech ho dakto nevidí, lebo by nás mohli pokutovať, za to, že on bol taký hlavný zbojník a ja že som ho skazil.“

Král vyšol vonká, chytí motyku a išol tú jamu kopať do zahrady. Mŕtvyho vzal na chrbet, vykopal jamu a zahrebával ho.

Kým kráľ toho mŕtvho zahrebával, zbojník dotody vojšol do chyži, skočil gu královnej a povedal jej:

„Ženo, vieš čo, daj mi ten prsten z palca, lebo tam, dñe tú jamu kopem v zahrade, je tma.“

A tot prsten bu taký diamantový, že se od neho svietilo, aj v noci bolo vidno.

Ta zobraza královna prsten z palca doluká a podala ho zbojníkovi. Ak už toto bolo tak pripravené, zbojník ujšol aj s prstenom het.

Král mŕtvyho zahrebával a príde do chyži.

„Já“, povedá, „ak je horúco, čo som sa vyrobil. Bodaj ho aj so zbojníkom! Ale to nič, už som ho zahrebával a tak je vec v poriadku. A, královna,“ povedá, „gdē ti je tot prsten?“

„Aký prsten, čo za prsten? No vet si si bul pre prsten, aby si videu?“

„Ale netáraj, ved ja som nebul, ja som stále tam robil!“

„No, ale ja prsten nemám!“

„No“, povedá, „aby tebe zahnalo! Tak do doista zbojník nás oklamal a tot ujšol aj s prstenom!“

No dobre. Prišlo ráno a zbojník se predstaviu.

„A či si ukradnul prsten?“

„Ukradnul! Ale ni ja som ho ukradnul, ale mi ho paní sami dali z palca. Ale je tu!“

No ta mu zas kráľ dal sto dukátov, ale zas mu dal aj úlohu.

„Vieš ty čo“, povedá kráľ, „ja mám pokrovec na posteli na ktorom spávame s mojou ženou. Kot tot pokrovec spopod nás ukradneš navečer, ta dostaneš zas sto zlatých dukátov. Ale ak neukradneš, budeš o hlavu krači.“

A s týmto se rozejšli.

Zbojník si zase odišol do mesta a chodil sem a tam. A navečer se znova ustanovil. F ten večer bola práve v meste zábava a tak fseci, slúžka, kuchárka, ba aj sám kráľ s královnou buli na tej zábave. Zbojník nejak se dostal do dvora, prejšol cez kuchyňu do izby a tam se skryl pod postel. A mal už narobenú takú smradlavú látku v jedne flaške.

Ket už bolo deset hodín večer, prišol kráľ domô aj s královnou polapení za ruky, vojšli do chyži, zavečerali si a pripravili se na spánok. Ešte pred spaním si jedno druhemu povedali:

„Ale se dobre pripravmo, ket tot zbojník príde, aby nám tot pokrovec neukradnul.“

Ešte chvíľu buli hore, ale najedno odspali.

Ket zbojník videu, že ti už spia, vynšol spopod posteli a vylial medzi nich na ten pokrovec tú smradlavú matérnu. Potom vojšol nazad pod postel a takou dlhou ihlou pichal královnej do zadku, aby se prebudila. Najedno se prebudila a povedala:

„Ta“, povedá, „čo si to spraviu, vet ty si se...!“

A kráľ povedá:

„Ale ja? Bistu bohu nebeckomu, ja som se ni. To si se ty!“

Začali si jedon druhýmu nadávať. Voľky-nevoľky královna musela stanúť.

„Vieš čo“, povedá, „aby slúžka posmech nerobila, staneš skoro ráno tento pokrovec oprat. Teraz ho zober dolu a hod ho pod postel.“ Naraz pokrovec odbrečkali, pokrútili dovedna a šmarili pod postel práve k zbojníkovi.

Ráno povstávali a královna ide po pokrovec.

„Ty“, povedá, „ten pokrovec nito tu. Akže to može byť?“

Pravdaže ni, lebo zbojník ho odnesol het.

Ráno prišol zbojník.

„Dobré ráno, najjasnejší králi!“

„Dobré ráno. Vitaj!“

„Dakujem.“

„Ci si ukradnul pokrovec?“

„Ni, neukradol som.“

„Ta to ako? Ta vet nito pokrovec na posteli.“

„Ja viem, že ho nito, ale ja som ho neukradnul, pani mi ho sami dali. Stanúli z posteli, odbrečkali a sami mi ho šmarili. A ja som si ho len vzal a išol som het.“

No ta kráľ si len hlavu poškrobal, čo mal robit. Vôsky-nevoľky sto dukótó musel zbojníkovi zaplatiť za ukradnutie pokrovea. A zase sa dali do frištika, zajedli, si, zapili si.

A potom mu kráľ povedá:

„Viesť čo? Ket ukradneš moju panú navečer dostaneš zase sto dukátov, ale ket ju neukradneš budeš o hlavu krači!“

„Dobre,“ povedá zbojník. „Ale sluchajte, najjasnejší králu! Ket ja vašu ženu ukradnem, načože mi bude, komuže ju dám?“

„Pre mne, ja nedbám,“ to mu už povedal ako zo zlosti, „hoci ju čertovi dás, len ju ukradni!“

„No dobre, ket ukradnút, tak ukradnút!“

Ket prišla noc, zbojník se vybrau pre panú. Ako tak išol popri jednej chyži, tam ktorí stál pri dverách a dnu zlehýnala jedna žena. A ten predo dvermi, to bul dábola.

„Co ty tu robis?“ pýta se zbojník.

„Chot odo mne het, tu“ povedá, „zlehýna jedna žena, idem jej to dite ukradnút.“

A zbojník mu povedá:

„A čože se zlakomis nan? Co si ty?“

„Ja som dábola!“

„Dábola? A čo by si se ty lakomil na dite, hybaj so mnou, ja ti dám královnu.“

A tak išli spolu pre královnu. Kým kráľ a královna dagde pochodili, zbojník si lehnul pod ich postel a dábola merkuval pod oblokom.

Ket si kráľ a královna polihali späť, zbojník otvoril sklenišku, v ktorej mal taký opium a odspali tak tuho, že nevedeli o ničom, čo se stalo.

Zbojník zau královnu na ruky, prišol s ňou ku obloku a dal ju dábolo do moci.

Dábola se zrihotála a tajšol.

Kráľ ráno stanul z posteli a divá se, lebo bul na posteli sám.

„No“, povedá, „ale je toto naozaj len zbojník.“

Chodil sem a tam a sptyval se slúžky či nevidela královnu. Ale královnej nebolo.

O hodinu prišol zbojník a poklonil se:

„Dobrý den, najjasnejší králu!“

„Dobrý den! A či si ukradnul královnu?“

„Ukradnul.“

„A gde je? Ta ju doved?“

„Najjasnejší králu, ia ju teraz nedovediem, lebo ja som ju daju dábolo, vet ste mi to povedali. Ako ste povedali, tak som spraviu.“

„Ale královnu musis hned vystanovit!“

„Pokúsim sa, či ju najdem,“ hovorí zbojník. „Dajte mi dva kone, voz, jednu bočku a dvoch chlapcoch zo sobó. A pojdemo ju hledat.“

Kráľ mu šitko dal čo si pýtal.

Tajšli jednými horami, lesami až prišli ku takým velkým priepladiskám, močiarom. Tu zbojník zastavil kone a povedal chlapcom, aby z knižiek, ktoré vzau so sebou spievali, čo je tam napísano. A on si vzau murársky mlatok, keľnu, vodováhu a ostatnie murárskie veci a išol na tie bahná. Tam začal merat a takto rozprávati:

„Tuto budú dvere, tuto bude jedna stena, tuto bude druhá stena, tu bude veža, tu kancel, tu oltár, tu organ...“

Potom začel zháňať skaly, hlinu a začel tam murovať.

Chyba len vytŕči hlavu z bariny jeden dábola a pýta se:

„Co ty tu robis?“

„Co tu robím? Ta idem murovať kostel a vy budete v kostele bývať.“ A pokropil ho posvecenou vodou.

Dábola hnet skapal, bežel ľúter do pekla a povedal antikristovi:

„Ty“, povedá, „čo se robi, zle se robi. Tuná ide jedon človek murovať kostel a že my budemo v tom kostele bývať.“

„Čože? Kostel? Zaraz behaj ku nemu, aby nám to nerobil. Čo chce, to mu dámo.“

Dábola išol ku nemu a povedá mu, čo antikrist odkázal.

Ket to zbojník počul, povedá:

„Ja nechcem žiadne peniaze, žiadne darunky, len mi dajte tú metlu, čo peklo s nou zamietáte.“

A to už bola ona královná, lebo ju dáboli zrobili na metlu.

Dábola bežel ku antikristovi povedať, čo žiada zbojník.

„Ta mu povedz“, povedá antikrist, „že mu dámo, čo len na svete bude chcieť, ale tú metlu mu nedámo.“

No ta mu zas prišol povedať, že mu tú metlu nedajú, tak len muroval ďalej. Keď ale začal peklo svetíť, tak mu tú metlu vysmarili z pekla von.

„Ber si ju,“ kričia dáboli, „a utekaj het s ňou a nerob nám tu prekážky, čo ideme pohoreť fšeci.“

Zbojník metlu vziaľ, posadil do voza, obejmul, posvetil a prežehnal a hneď se z tej metly zrobila panička tak krásna ako bola predtým.

A kráľovná mu dakovala, že ju stade vyslobodil.

Idú, idú, už buli daleko a zrazu počujú za sebou krik.

„Stoj, stoj, zastav!“

To bežal jeden dábol za ním s jedným budzogánom stocentovým. Ket prišol ku nemu, ta mu povedal:

„Vieš ty čo, tú paničku ten vyhŕá, kto tot budzogán najvyšší vylúšti do výšky.“

Zbojník povedá:

„No dobre, ale vylúš najprv ty!“

Ak ho diabol vylúšil, iba o jednu hodinu spadol doluká na zem.

Bula práve noc a svetil mesiac.

Ket budzogán spadnul doluká, zbojník si stanul ku budzogánu a začal kukať do mesiaca. Hledí dohora, hledí, a dábol se ho pyta:

„Ta, čo se tolko prizeráš hore, hádzaj už!“

„Nemožem hádzat, vyzerám brata.“

„A gdeže je?“

„Tam, gde horí tá ohňivá pec. On je tam za kováča. Lebo ket ja vylúčim ten budzogán hore, chcem, aby si ho on ulapil, bude mať konom na podkovy.“

Dábol se zleknul, zachytil budzogán na pleco a hybaj het.

Ket prišol dábol do pekla povedá:

„S tým človekom se nedá nič robit. Ten budzogán nám chcel vylúštiť ku jeho bratovi, že mu bude koňom na podkovy, ale ja som mu ho nechcel dat.“

Antikrist poslal druhého dábola za ním s pištalou.

Dábol utekal za ním a volal:

„Stoj, zastav! Toho panička bude, kto ju vyhŕá.“

„A čo to bude za hra?“ pyta se zbojník.

„Kto na tejto pištale lepsi zahvízne, tak tot ju vyhŕá.“

Zbojník povedá dábloví:

„Zahvízni najprv ty!“

Ak dábol zahvíznuł, zaraz z hory list opadnul.

Ket to zbojník videu, zau sekeru a išou do hory; odrúbau jednu dlhú liesku a robil obrúč. Ket už bola obrúč hotová, dábol se mu spytuje:

„Načo ti tá obrúč bude?“

„Nespytuj se nič načo to bude, ale radšej drž hlavu, idem ti ju zadrótovať.“

„No a prečo?“

„Ta preto. Lebo ket ja zahvíznom na tej pištale, tak ty se tu hned rozleješ na kolomaž, z tebe nebude ani znak. Len hlava zostane z tebe v tej obrúči, aby vedeli tvoji kamaráti de si se podel.“

Ket to dábol počul, schytíl pištalú do hrsti a utekal od neho het.

Zbojník pošibau kone a išiel nazad. Ket už bul dost daleko, zase pošul za sebou krik, huk.

„Stoj, stoj!“

A tu zase dábol letí za nimi na jednom konovi.

„Toho bude panička, kto tohto kona vynesie skôr na tot vrch na plecu.“

„Dobre“, povedá zbojník, „ale najprv ho ulap ty a ukáž mi, lebo ja neviem ako ho mám ulapit!“

Nu ta dábol zachytíl kona za pleco a vynesol ho na tot vreh a znesol ho aj dolu.

Ket to zbojník uvízel, ulcpí i on kona, vyskočil nan a ak ho stisnul a pošibal, tak už bul na vrchu a hned zase dolu.

„No vidíš“, povedá zbojník, „ty si ho na pleci ledva uniesol a ja som ho medzi nohami vynesol a skorej ako ty.“

Tak dábol zase prehral. Zachytíl kona a hybja do pekla.

A zbojník aj s paničkou išol domô.

Už buli blízko kráľovského paláca, ket se naraz stane krik za nimi.

„Stoj, stoj! Toho bude panička, kto ju vyhŕá!“

To bežal za nimi dábol s devet bravami. A tie bravu buli tak težké, že každý mal po niekoľko metrákov.

„No jaká to bude hra?“ pyta se zbojník.

„Kto tie bravu skorej pomece ponat tú bránu do dvora a vynesie zase von.“

„No pometaj ich druká!“ povedá zbojník.

Ta dábol tie velké bravu pometál raz dva dnu. Potom šol zbojník do dvora a tam bola svína oprasená, tak on tých devet malých pometal von a královi vo dvore nechal tie velké bravu.

„No vidíš“, povedá zbojník, „zase si prehrál. „Panička zostáva moja!“

Potom zbojník oddal kráľovnu královi do rúk. Vystrojili hostinu bohatú, zabili kravu

rohatú a mali z čoho hostinu robiť, lebo mali aj veľké bravy. A preto na hostinu povolali celé mesto.

Ked' se už tak do vôle nahostili, povedá kráľ zbojníkovi:

„Ja mám v jednej dedine brata knáza. A ten mi písal, že nemám dobrý rozum, ket si jednému zbojníkovi dám takto zo sebe posmech robit.“

Zbojník se tomu len usmial.

„Vieš ty čo? Nevedel by si ty z neho spraviť nejaký posmech?“

„Ale prečo by nie,“ povedá zbojník.

„Zrob aký najlepší posmech budeš moct. Zato, že mi to tak napísal.“

„Dobre“, povedá zbojník, „zrobíme to navečer.“

A hned se aj vybral do tej dediny, gde býval ten knáz, vzäl si tých dvoch chlapcov, čo ich mal stedy pri tom pekle, posadali na kone a šli.

Zbojník otvoril zámok na kostele a vošol aj s chlapcami dnuká. Chlapcov i sebe pripravil ako anjele s kridlami a ſjeci se postavili pred oltár. A zbojník začal volať:

„Kto chce íst zaživa do neba, nech sem pride ihned!“

Práve išol cez dedinu obecný strážnik, a ten ket videl v kostele svetlo, stanul si pod oblok a sluchal, čo ten rozpráva. Ze kto dá velo penazí, že nech príde tam a tam a že pôjde zaživa do neba.

Ale chto bu na nebo lakomý? Farár a učiteľ.

Strážnik si pomyslel, že veľaj penazí može mať len pán farár lebo učiteľ. Preto išol zobudit farára i učiteľa. A tito dva prišli do teho kostela dnukát. Predstavili sa pred oltár a povedali, že oni chcú íst do neba.

„A máte velo penazí?“

„Mámo.“

„No ta“, povedá, „dobre. Dajte penáze sem!“

Ti penáze odovzdali zbojníkovi do ruky, on si ich schoval do kapsy a opýtal sa ich na povolania a kotor se ako menuje.

„Ja som povedá farár.“

„No dobre, ket si farár. Tak pojdi do tohto mecha.“

„A ty si čo?“

„Ja som učiteľ.“

„Učiteľ? Tak ty tiež pojdi do tohto mecha.“

A pozatváral ich do mechov a pozavázoval. Učiteľa nahal v kostele a farára zobraľ. Ket vyšli vonká z kostela, farára uviazal konovi za chvost, oni si posadali na kone a tajšli. Farára vláčili po mlákach a farár volal:

„Jéj,“ povedá, „ale sú tu težké té mokré oblaky!“

„Ticho bud“, volá zbojník, „lebo bude ešte mokrejšie!“

Ket vejšli do kráľovského paláca, zavesil farára s mechom do komína.

Služka ráno stanúla a kladla v kuchyni ohen. Ket se už začalo dymiť, farár nemohol dýchať a začel volať:

„Pši, pši, pši, aké tu težké oblaky.“

Ket to služka slyšela dolu kochom, že dakto volá „pši, pši, pši“, ta od šparkherta ujšla a išla ku královi žalovať, že tam v komíne dačo volá.

Král poslal po zbojníka, aby prišol.

Zbojník se predstaviu.

„Dobré ráno, najjasnejší králu!“

„Dobré ráno.“

„Donesol si toho mojho brata?“

„Donesol.“

„A gde je.“

„V komíne visí.“

„Ta ho z komína vyber a daj ho inde,“ povedá kráľ.

Zbojník ho z komína zobraľ a zaniesol ho do dvora rovno medzi husi, gde buli pozatváranie. A tak mu povedá:

„Tu si už v nebe, tu si už v raju, ale“ povedá, „dávaj pozor aby si vedel, čo máš rozprávať ak prídu pánboh. Bo te pánboh prídu vítať.“

Chyba služka otvorí dvere, ide dávat husám žrat. Ale husi ako husi. Lenčo ona otvorila dvere, začali si jedno s druhým:

„Cha, cha, cha, cha, cha, cha, cha cha...“

A farár v mechu se ozval:

„Ticho bucte anjeliky, vet som aj ja s vami v raju!“

Služka utekala ku královi:

„Joj, najjasnejší králu, chodte“, povedá, „tam do husína, ja neviem čo je tam, lebo husí chachajú, chachajú a čosi volá v mechu.“

Pride kráľ, otvorí dvere a husi:

„Cha, cha, cha, cha, cha, cha...“

A farár volá z mecha:

„Ticho bukte anjeliky, ved som ai ja s vami v raju!“

A kráľ mu zavolá:

„Hej, Mária svatá tebe pobila, vera si ty v raju.“

Král vytáhnul mech, rovzáhal, vytriasol a stedy si pozreli dva bratá do očí.

Král povedá bratovi:

„No vidíš, bratu, ty si povedal, že ja dávam jednomu zbojníkovi posmech zo sebe robit, a teraz povedz, kto je na väčšom posmechu, ja alebo ty?“

„Milý bratu, už to ináč nebude, ak se stálo, tak je, musímo si jeden druhiemu odpustiť, keď sme už aj obidva na posmechu. Ale by som ráť ešte toho zbojníka videt.“

Zbojníka mu predviedli, podali si ruky a potom zostáli verní kamaráti.

A s týmto by som už končil, lebo som už fsetko porozprával, čo mi dnesla do úst slina a do hlavy sviňa.

Magnetofónový záznam (čitateľský prepis) z roku 1960. Rozprával Ján Králik z Čiernej Lehote (Gemer), vtedy 74-ročný. Zaradenie do medzinárodného systému v texte prednášky.

Zusammenfassung

Die Verfasserin zeigt in ihrem Beitrag die komplizierten Entwicklungen der Volksdichtung und vor allem der Volkserzählung. Diese Kompliziertheit, die sich einerseits im Verfall bis Untergang der Volkserzählungen, andererseits in ihrer Lehnkraft und schöpferischer Invention äußert, hängt mit der gesamten Entwicklung der Gesellschaftsstruktur zusammen. In der Slowakei, in folkloristisch gut erhaltenen Gebieten, wo noch Vieles aus dem folkloristischen Erbe aufgezeichnet werden kann, können wir diesen komplizierten Erzscheinungen begegnen, die ohne eine tiefere Untersuchung nur schwer zu unterscheiden sind, ob sie Zeugen des zerfallenden Prozesses, oder als Belege einer weitere Entwicklung eines weiteren Lebens der Volkserzählung dienen. Solche Erscheinungen hat die Verfasserin bei ihren Feldforschungen schon mehrmals festgestellt. Ein markantes Beispiel dessen sind die Erzählungen des 80 jährigen Ján Králik aus Čierna Lehota (Bezirk Rožňava). Ján Králik ist ein Erzähler, der sich eine allseitige Untersuchung verdienen würde; es wäre möglich, z. B. von seiner künstlerischen, dramatischen Ausserung beim Erzählen, von seinem Leben, von seiner Liebhaberei, von seinen Beziehungen zur Umwelt, in der er seine Erzählungen verbreitete, sowie auch von anderen Seiten der Volkskultur zu sprechen, die nicht nur die Volkskundler, sondern vor allem auch die Musikfolkloristen interessieren würden. Die Verfasserin hat sich in ihrem Beitrag diesmal nur auf die Erzählungen und zwar auf ihre textliche Seite, eingestellt. Die Erzählungen Ján Králiks zeichnen sich durch eine bedeutende Breite aus, die er durch einen komplizierten thematischen Aufbau, durch eine gründliche Durcharbeitung einzelner Details, einzelner Motive und Episoden erreicht. Dies ist heute vielfach eine aussergewöhnliche Erscheinung, denn die Volkserzählungen oder wenigstens einzelne Gattungen, besonders in der Gegenwart, zur Verkürzung, zu einer gewissen Ellipse hinzielen. Deshalb legt die Verfasserin ein Problem vor, wie man vom folkloristischen Gesichtspunkt die Verzweigung oder Verkürzung des Sujets objektiv werten sollte, und auf Grund einer Analyse der Erzählung *Wie sich ein Junge zum Räuber ausgelernt hat* (AaTh 1525) versucht sie dieses Problem zu lösen. Sie gelangt zu der Ansicht, dass es nicht immer möglich ist, den Wert der betreffenden eindeutig festzulegen. Wenn es sich um die verkürzte oder umgekehrt um die übermäßig breite Gestaltung handelt, in der nicht eine Spur der erzählerischen Kunst zu finden ist, dann ist eine solche Ausserung ein Zeichen des Zerfalls; wenn es sich aber um die Ausserung mit einer tiefen emotionellen Wirkung handelt, die dem Erlebnis eines künstlerischen Werkes adequate ist, hat man mit einem Beleg zu tun, dass der Zerfall oder die Entwicklung der Volksdichtung nicht linear verläuft, und dass es hier noch um eine intensive Fortsetzung der Volkstradition geht. Dabei kann die Variante nicht nur vom Gesichtspunkt des Textes ohne seine weitere Beziehung zu der Umwelt, zu den Zuhörern, ohne die Beziehung zur Interpretation u. ä. gewertet werden. Im Weiteren berührt die Verfasserin die Frage der Wertung der Volkserzählungen durch das Volk, d. h. die Wertung aus den Positionen der Zuhörer, und geht auf die Frage der Affinität über. Auf Grund der konkreten Analyse zweier Erzählungen aus dem Repertoire Ján Králiks bestimmt sie in seiner Wiedergabe drei Stufen der Affinität: 1. die additive Affinität, 2. Affinität in Form der Kontamination, 3. Affinität in Form des Nachklangs, und kommt zu der Feststellung, dass die Affinität in der Volksüberlieferung manchmal ein Zeichen der künstlerischen Ausserung, ein anderes Mal wieder ein Zeichen des Verfalls sei kann. Die zum Beitrag beigelegte Erzählung *Wie sich der Junge zum Räuber ausgelernt hat* zeigt Ján Králik als einen typischen Erzähler, der sich einerseits um die Erhaltung des klassischen Kulturerbes bemüht, andererseits jedoch auch als einen hervorragenden Interpreten mit schöpferischer Invention, mit dem Sinn für Plastik, für Dynamik und künstlerische Form des folkloristischen Gebildes.

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Словацкой Академии Наук

Год издания XIV, 1966, № 4

Издается четыре раза в год

Издательство Словацкой Академии Наук

Редакторы д-р Божена Филова и Вера Носальова

Адрес редакции Братислава, Клеменсова 27

SLOWAKISCHE VOLSKUNDE

Zeitschrift der Slowakischen Akademie der Wissenschaften

Jahrgang XIV, 1966, Nr. 4. Erscheint viermal im Jahre

Herausgegeben vom Verlag der Slowakischen Akademie der Wissenschaften

Redakteure Dr. Božena Filová und Viera Nosáľová

Redaktion Bratislava, Klemensova 27

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Slovak Academy of Sciences

Volume XIV, 1966, No. 4.

Published quarterly by the Slovak Academy of Sciences

Managing Editors Dr. Božena Filová and Viera Nosáľová

Editor Bratislava, Klemensova 27, Czechoslovakia

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

revue de l'Académie slovaque des sciences

Anné XIV, 1966, No. 4. Paraît quatre fois par an

Aux Editions de l'Académie slovaque des sciences

Rédacteurs: dr. Božena Filová et Viera Nosáľová

Rédaction Bratislava, Klemensova 27

SLOVENSKÝ NÁRODOPIS

Casopis Slovenskej akadémie vied

Ročník XIV, 1966, číslo 4. — Vychádza štyri razy do roka

Vydáva Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied

Hlavná redaktorka dr. Božena Filová

Výkonná redaktorka prom. hist. Viera Nosáľová

Redakčná rada: prof. dr. Rudolf Bednárik, dr. Soňa Burlasová, prom. hist. Emilia Horváthová, dr. Soňa Kovačevičová, dr. Jaroslav Kramářík, dr. Michal Markuš, dr. Ján Mjartan, prom. hist., Štefan Mruškovič, doc. dr. Ján Podolák

Redaktorka časopisu Klára Vloššáková

Technická redaktorka L. Haplová

Redakcia: Bratislava, Klemensova 27

Vytláčili Tlačiarne Slovenského národného povstania, n. p., Martin

Jednotlivé číslo Kčs 13,50, celoročné predplatné Kčs 54,—

Výmer PIO 2385/49-III/2 — V-06*61374

Rozširuje Poštová novinová služba, objednávky a predplatné prijíma PNS — ústredná expedičia tlače, administrácia odbornej tlače, Gottwaldovo nám. 48, Bratislava. Možno objednať aj na každej pošte alebo u doručovateľa. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — ústredná expedičia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. 48/VII.

© by Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied 1966